

Kehitysvamma- alan ammattitutkinto

Kehitysvamma-alan ammattitutkinto

Kehitysvamma-alan ammattitutkinnon suorittaneella on laaja-alainen kehitysvamma-alan osaaminen. Hän osaa suunnitella ammatillista toimintaansa yhteistyössä asiakkaan, hänen läheistensä ja verkostojensa kanssa. Hän osaa työskennellä yksilökeskeistä toimintatapaa noudattaen, mahdollistaa asiakkaan omat valinnat ja päätöksenteon sekä tukea asiakkaan osallisuutta. Hän osaa edistää toiminnallaan asiakkaan terveyttä, turvallisuutta, toimintakykyä ja tukea asiakkaan oppimista. Hän osaa edistää eri tavoin asiakkaan vuorovaikutusta ja kommunikointia sekä käyttää puhetta korvaavia kommunikaatiomenetelmiä ja selkokieltä. Hän osaa käyttää laadunarviointimenetelmiä ja ohjata asiakasta arvioimaan toiminnan vaikuttavuutta.

Tutkinnon suorittanut osaa arvioida ja kehittää toimintaansa kehitysvamma-alalla. Hän osaa ottaa toiminnassaan huomioon erilaiset perherakenteet, tukea perheitä vanhemmuudessa sekä toimia moniammatillisissa verkostoissa. Hän osaa ottaa työssään huomioon taiteen ja kulttuurin merkityksen ja käyttää asiakaslähtöisesti sosiokulttuurisia työmenetelmiä.

Kehitysvamma-alan ammattitutkinnon suorittanut voi työskennellä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimintaympäristöissä.

Perusteen nimi	Kehitysvamma-alan ammattitutkinto
Määräyksen diaarinumero	41/011/2016
Korvattavat määräykset	49/011/2009
Koulutuskoodit	Kehitysvamma-alan ammattitutkinto (374122)
Voimaantulo	01.02.2017

SISÄLTÖ

1. Tutkinnon muodostuminen.	1
2. Tutkinnon osat.	2
2.1. Ammatillinen toiminta kehitysvamma-alalla.	2
2.2. Toimintakyvyn ja oppimisen tukeminen.	7
2.3. Vuorovaikutus ja kommunikointi.	13
2.4. Yhteistyö perheen ja läheisten kanssa.	15
2.5. Sosiokulttuurinen työ kehitysvamma-alalla.	17
3. Tutkinnon ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arviointi.	21
4. Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset.	22
5. Liite. Tutkinnon kuvaus (ei sisälly määräykseen).	23
5.1. Tutkinnon muodostuminen.	23
5.2. Tutkinnon suorittaneen osaaminen.	23
5.3. Työtehtäviä, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia.	23
5.4. Tutkintotodistuksen antajan nimi ja asema.	24
5.5. Tutkinnosta päättävän kansallisen/alueellisen viranomaisen nimi ja asema.	24
5.6. Tutkinnon taso (kansallinen tai kansainvälinen).	24
5.7. Arvosana-asteikko/hyväksymisvaatimukset.	24
5.8. Jatko-opintokelpoisuus.	24
5.9. Säädösperusta.	24
5.10. Tutkintotodistuksen voi säädösten mukaan saada seuraavilla tavoilla.	24
5.11. Pohjakoulutusvaatimukset.	24

1. Tutkinnon muodostuminen

Kehitysvamma-alan ammattitutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta ja yhdestä valinnaisesta tutkinnon osasta.

PAKOLLISET TUTKINNON OSAT
Ammatillinen toiminta kehitysvamma-alalla, P
Toimintakyvyn ja oppimisen tukeminen, P
Vuorovaikutus ja kommunikointi, P
VALINNAISET TUTKINNON OSAT
<i>Valitaan yksi tutkinnon osa.</i>
Yhteistyö perheen ja läheisten kanssa
Sosiokulttuurinen työ kehitysvamma-alalla
Tutkinnon osa sosiaali- ja terveysalan perustutkinnosta <i>Kehitysvamma-alan ammattitutkintoon voidaan valita yksi tutkinnon osa sosiaali- ja terveysalan perustutkinnosta sen muodostumissääntöjen mukaisesti. Todistuksen tutkinnon osan suorittamisesta antaa kyseisestä tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta, ja kehitysvamma-alan ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta tunnustaa tämän tutkinnon osan osaksi kehitysvamma-alan ammattitutkintoa todistuksen perusteella. Tutkinnon osa nimetään tutkintotodistukseen siten kuin se on siinä tutkinnossa, josta se on valittu.</i>
Tutkinnon osa toisesta ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta <i>Kehitysvamma-alan ammattitutkintoon voidaan valita yksi tutkinnon osa toisesta ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta. Todistuksen tutkinnon osan suorittamisesta antaa kyseisestä tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta, ja kehitysvamma-alan ammattitutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta tunnustaa tämän tutkinnon osan osaksi kehitysvamma-alan ammattitutkintoa todistuksen perusteella. Tutkinnon osa nimetään tutkintotodistukseen siten kuin se on siinä tutkinnossa, josta se on valittu.</i>

2. Tutkinnon osat

2.1. Ammatillinen toiminta kehitysvamma-alalla

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- toimia kehitysvamma-alan arvoperustaa noudattaen
- toimia alan keskeisen ja ajantasaisen lainsäädännön mukaisesti
- käyttää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää asiakastyössä
- suunnitella työtään ja ammatillista toimintaansa kehitysvamma-alalla
- työskennellä yksilökeskeistä toimintatapaa noudattaen
- edistää kehitysvammaisen henkilön terveyttä
- ennaltaehkäistä haastavia tilanteita ja edistää kehitysvammaisen henkilön turvallisuutta
- käyttää laadunarviointimenetelmiä ja ohjata asiakasta arvioimaan toiminnan vaikuttavuutta
- huolehtia omasta ja työyhteisönsä työsuojelusta ja työhyvinvoinnista
- arvioida ja kehittää toimintaansa.

Arviointi

TUTKINNON SUORITTAJA TOIMII KEHITYSVAMMA-ALAN ARVOPERUSTAA NOUDATTAEN.

Ammattieettinen toiminta ja ihmiskäsitysten huomioon ottaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• toimii työssään sosiaali- ja terveysalan eettisten periaatteiden ja arvoperustan mukaisesti • tuntee erilaiset ihmiskäsitykset • tunnistaa oman toimintansa taustalla olevia arvoja ja ihmiskäsityksen ja tiedostaa niiden merkityksen työlleen • perustelee ja arvioi valintojaan ja ratkaisujaan eettisten periaatteiden mukaisesti • varmistaa työssään perusoikeuksien ja tasa-arvon toteutumisen • mukauttaa toimintaansa ja ympäristöä yhdenvertaisuuden toteutumiseksi • toimii vammaisia henkilöitä koskevien kansallisten ja kansainvälisten sopimusten mukaan.

TUTKINNON SUORITTAJA TOIMII ALAN KESKEISEN JA AJANTASAISEN LAINSÄÄDÄNNÖN MUKAISESTI.

Lainsäädännön huomioon ottaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• tuntee keskeisimmät kehitysvamma-alan työtä ohjaavat lait ja asetukset • hyödyntää lakeja omassa työssään • seuraa keskeisimpien lakien ja säädösten muutoksia oman vastuualueensa mukaisesti ja toimii niiden mukaan.

TUTKINNON SUORITTAJA KÄYTTÄÄ SOSIAALI- JA TERVEYDENHUOLLON PALVELUJÄRJESTELMÄÄ ASIAKASTYÖSSÄ.

Palvelujärjestelmän käyttäminen ja palveluohjaus	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- hyödyntää työssään tietoa tuen muodoista ja palveluista, kuten - sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut - opetustoimeen liittyvät koulunkäynnin ja opiskelun tukipalvelut - kuntoutuspalvelujärjestelmän palvelut asiakkaan tarpeiden mukaan - kulttuuri-, liikunta- ja vapaa-ajan palvelut sekä - työvoimahallinnon palvelut - tietää palveluketjuihin liittyvät käsitteet, tuntee palveluketjuja ja hyödyntää osaamistaan ohjauksessa - tarjoaa asiakkaalle ja hänen läheisilleen ymmärrettävässä muodossa tietoa palveluista - tietää, mitä tarkoittaa palveluohjaus ja hyödyntää tietoa ohjauksessaan - tietää palveluohjauksen merkityksen syrjäytymisen ennaltaehkäisemisessä - ymmärtää, mitä täysivaltainen kansalaisuus merkitsee ja edistää osaltaan palvelujärjestelmän toimivuutta tähän suuntaan kehitysvammaisen henkilön näkökulmasta - hyödyntää käyttäjälähtöisiä palveluntarpeen arviointimenetelmiä ja ohjaa asiakasta käyttämään palveluja - seuraa palvelujen järjestämisen ja tuottamisen kehitystä kehitysvamma-alan näkökulmasta.

Moniammatillinen yhteistyö	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- ymmärtää ammattiryhmien erityisosaamisen painottumisen eri toimintaympäristöissä osana kokonaisvaltaista kehitysvamma-alan työtä - tuntee moniammatillisen toiminnan muotoja ja tietää moniammatillisessa yhteistyössä eri toimijoiden vastuita, rooleja ja työnjakoa - tuntee ja hyödyntää moniammatillista asiantuntijuutta ja sen mahdollisuuksia asiakkaan tarpeista lähtien - käyttää kulttuuri- ja asioimistulkin apua tarvittaessa - ohjaa tarkoituksenmukaisesti vertaisryhmien ja kehitysvammaisten järjestöjen palvelujen piiriin.

TUTKINNON SUORITTAJA SUUNNITTELEE TYÖTÄÄN JA AMMATILLISTA TOIMINTAANSA KEHITYSVAMMA-ALALLA.

Vammaisuuskäsitysten tunteminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- tuntee erilaisia lähestymistapoja vammaisuuteen ja kehitysvammaisuuteen (yhteiskunnallinen, lääketieteellinen, psykologinen, kasvatuksellinen, vuorovaikutuksellinen ja ihmisoikeudellinen) ja niiden vaikutuksia vammaistyyöhön - huomioi työssään asiakkaan käsityksen vammaisuudesta ja sen vaikutukset hänen minäkuvaansa, identiteettiinsä ja käsitykseensä omista kyvyistään.

Kehitysvammatietouden huomioon ottaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• huomioi työssään asiakkaan käsityksen vammaisuudesta ja sen vaikutukset hänen minäkuvaansa, identiteettiinsä ja käsitykseensä omista kyvyistään • tuntee yleisimmät kehitysvammaisuutta aiheuttavat syyt ja hyödyntää tätä tietoa työssään • tuntee kehitysvammaisuuteen liittyvät lisävammat ja sairaudet ja hyödyntää tätä tietoa työssään • huomioi työssään kehitysvammaisuuden vaikutukset henkilön toimintakykyyn ja palvelun tarpeeseen.

TUTKINNON SUORITTAJA TYÖSKENTELEE YKSILÖKESKEISTÄ TOIMINTATAPAA NOUDATTAEN.

Omien valintojen ja päätösten tekemisen tukeminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• työskentelee saavutettavuuden ja osallisuuden periaatteiden mukaisesti • huomioi toiminnassaan edellä mainittujen käsitteiden ja periaatteiden toteutumisen haasteet ja mahdollisuudet kehitysvamma-alan työssä • toimii ammatillisesti edellä mainittuja periaatteita noudattaen • kunnioittaa puheessaan ja toiminnassaan kehitysvammaisen henkilön ajatuksia, arvoja ja vakaumusta • kuuntelee ja ottaa huomioon kehitysvammaisen henkilön oman kokemuksen asemastaan yhteisössä tai ryhmässä • tietää, mitä itsemääräämisoikeus tarkoittaa ja toimii kehitysvammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta kunnioittaen • ohjaa, kannustaa ja tukee kehitysvammaista henkilöä ilmaisemaan mielipiteitään ja mieltymyksiään sekä tekemään valintoja • luo kehitysvammaiselle henkilölle ympäristön, joka tukee omien valintojen ja päätösten tekemistä • tukee ja edistää kehitysvammaisten henkilöiden osallistumista omaa elämäänsä koskevaan suunnitteluun ja päätöksentekoon • tukee kehitysvammaisen henkilön kansalaisuuteen kasvamista ja yhteiskunnalliseen toimintaan osallistumista • toimii työssään tasa-arvoisesti, luottamuksellisesti, pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti • huomioi työssään kehitysvammaisen henkilön elämänkaaressa, elämäntilanteissa ja sosiaalisessa elämässä tapahtuvia muutoksia yhdessä kehitysvammaisen henkilön, hänen perheensä ja muiden läheistensä kanssa.

TUTKINNON SUORITTAJA EDISTÄÄ KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN TERVEYTTÄ.

Lääkehoito	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• ottaa työssään huomioon lääkehoitoa koskevat ajantasaiset säädökset, lupakäytännöt ja työpaikan lääkehoitosuunnitelman ja noudattaa niitä • tuntee yleisimmät käytettävät lääkkeet ja niiden vaikutukset sekä käsittelee ja annostelee lääkkeet oikein • toteuttaa turvallisesti luonnollista tietä annettavan lääkehoidon sekä ihon alle annettavan injektion (annostelu, aseptiikka) • ottaa huomioon lääkkeiden antoon liittyvät yksilölliset erityiskysymykset (esim. nielemisvaikeudet) • tarkkailee lääkkeiden käyttöä ja tunnistaa niihin liittyvät yleisimmät haitta- ja sivuvaikutukset sekä tiedottaa havaintonsa työryhmän jäsenille sovitulla tavalla.

Perushoito	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• havainnoi ja tulkitsee asiakkaan käyttäytymistä ja mahdollisia sairauden oireita • toteuttaa turvallisesti perushoitoon liittyvät toimenpiteet • toteuttaa turvallisesti tarvittavat hoidolliset toimenpiteet.

Aseptinen toiminta	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• hyödyntää työssään tietoa tartunnoista ja niiden leviämisestä • toteuttaa työssään hyvää henkilö- ja käsihygieniaa ja ehkäisee tartuntojen syntymistä • käyttää henkilösuojaimia ja suojaa itsensä sekä asiakkaan tartunnoilta • huolehtii aseptisesta ympäristöstä ja toimii aseptisesti • toimii elintarvikehygieniasta annettujen ohjeiden mukaisesti

TUTKINNON SUORITTAJA ENNALTAEHKÄISEE HAASTAVIA TILANTEITA JA EDISTÄÄ KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN TURVALLISUUTTA.

Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• työskentelee siten, että asiakkaan fyysinen ja psyykkinen turvallisuus toteutuu • huolehtii toimintaympäristön turvallisuudesta • arvioi asiakkaan elinolosuhteisiin liittyviä turvallisuusriskejä • huomioi kehitysvammaisen henkilön itsemääräämisoikeuden • käyttää rajoitetoimenpiteitä lainsäädännön ja ohjeiden mukaisesti, kun asiakkaan turvallisuus on vakavasti uhattuna • tunnistaa oman toimintansa vaikutuksen ja omat ammatilliset rajansa uhka-, väkivalta- ja kriisitilanteissa ja noudattaa toimintaohjeita • käyttää oikeita siirtotekniikoita ja -laitteita ja toimii turvallisesti • antaa ensiavun EA 1tasoisesti

TUTKINNON SUORITTAJA KÄYTTÄÄ LAADUNARVIOINTIMENETELMIÄ JA OHJAA ASIAKASTA ARVIOIMAAN TOIMINNAN VAIKUTTAVUUTTA.

Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• käyttää oman toiminnan arvioinnin menetelmiä • tunnistaa asiakkaan tarpeet • käyttää palvelunkäyttäjän asiantuntijuutta laadun arvioinnissa • hyödyntää välineitä ja menetelmiä, joilla voi selvittää toisen ihmisen kokemuksia • pyytää palautetta toiminnastaan tarkoituksenmukaisin menetelmin kehitysvammaiselta henkilöltä ja hänen läheisiltään • korjaa omaa toimintaansa saadun palautteen pohjalta.

TUTKINNON SUORITTAJA HUOLEHTII OMASTA JA TYÖYHTEISÖNSÄ TYÖSUOJELUSTA JA TYÖHYVINVOINNISTA.

Työsuojaelu	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• toimii työturvallisuusmääräyksien mukaisesti • tuntee työpaikkansa työsuojeluorganisaation • arvioi työturvallisuusriskejä oman työnsä osalta • perehtyy työympäristönsä hälytysjärjestelmiin ja toimii ohjeiden mukaisesti.

Kestävän kehityksen huomioon ottaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• ottaa huomioon kestävän kehityksen ekologiset, sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset periaatteet ja toimii niiden mukaisesti • toimii tuloksellisesti ja kustannustietoisesti • tuntee ympäristömyönteiset toimintatavat ja toimii niiden mukaan • noudattaa toiminnassaan laatua ja omavalvontaa koskevia suosituksia ja ohjeita.

Työhyvinvoinnin edistäminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• tuntee perehdytyksen, palautteenannon, työnohjauksen, työaika- ja työtehtäväjärjestelyjen merkityksen yksittäisen työntekijän työhyvinvoinnin edistäjänä • vaikuttaa aktiivisesti omalla toiminnallaan oman työkykynsä edistämiseen • hyödyntää täydennyskoulutusta oikeutena ja velvollisuutena ammattitaidon kehittämisessä • edistää omalla toiminnallaan ja hyvällä vuorovaikutuksella työyhteisön hyvän työilmapiirin rakentumista ja ylläpitämistä • ymmärtää ergonomisesti hyvin toimivan työympäristön merkityksen oman työkyvyn ja työhyvinvoinnin kannalta.

TUTKINNON SUORITTAJA ARVIOI JA KEHITTÄÄ TOIMINTAANSA.

Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• arvioi omaa osaamistaan monipuolisesti huomioiden vahvuuksiaan ja ammatillisen kehittymisen haasteitaan • tuo rakentavasti ja perustellusti esiin toiminnan hyviä käytänteitä ja kehittäviä näkökulmia • arvioi oman ammatti-identiteetin kehittymistä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa aidoissa asiakas- ja työtilanteissa ja työympäristöissä toimimalla kehitysvamma-alalla.

Tutkinnon suorittaja työskentelee kehitysvammatyön eettisen arvoperustan mukaisesti, ja hän perustelee toimintaansa kehitysvamma-alan työtä ohjaavien toimintaperiaatteiden, säädösten ja lakien mukaisesti. Tutkinnon suorittajan työskentelyssä tulee esille tieto kehitysvammaisuudesta ja sen vaikutuksista kehitysvammaisen henkilön arjessa selviytymiseen ja toimintakykyyn. Tutkinnon suorittaja toimii yksilökeskeistä toimintatapaa noudattaen.

Siltä osin kuin vaadittava ammattitaito ei tule esiin käytännön työtehtävissä, ammattitaidon osoittamista täydennetään muilla menetelmillä.

2.2. Toimintakyvyn ja oppimisen tukeminen

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- tukea ja arvioida kehitysvammaisen henkilön kykyä toimia
- ottaa huomioon ympäristön merkityksen kehitysvammaisen henkilön toimintakyvyn edistämisessä
- hyödyntää työssään oppimisen ja ohjaamisen periaatteita ja merkitystä arjen itsenäisen elämän tukemisessa
- ottaa huomioon motoriset taidot, aistivammat ja autismin kirjon toimintakyvyn tukemisessa
- työskennellä kehitysvamma-alan palveluissa yksilökeskeisen suunnittelun periaatteilla
- arvioida ja kehittää ammattitaitoaan.

Arviointi

TUTKINNON SUORITTAJA TUKEE JA ARVIOI KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN KYKYÄ TOIMIA.

Ammattieettinen toiminta	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• toimii voimavara- ja tunteiden lähtöisesti • hyödyntää työssään tietoa toimintakyvyn edistämisestä • arvostaa yksilöllisyyttä ja yksilöllistä elämäntilannetta • tukee itsemääräämisoikeutta • tunnistaa omien tunteidensa vaikutuksen käyttäytymiseensä vuorovaikutustilanteissa • toimii vaitiolovelvollisuutta ja salassapitosäädöksiä noudattaen • hyödyntää työssään tietoa toiminnanohjauksesta ja kehittää toiminnanohjaustaitojaan.

Toimintakyvyn huomioon ottaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- tuntee ihmisen kasvun ja kehityksen pääpiirteittäin - tuntee ihmisen toimintakykyyn vaikuttavat tekijät - hyödyntää työssään tietoa erilaisista toimintakyvyn kuvaamisen menetelmistä (esimerkiksi Psyto ja Toimi) työryhmän jäsenenä asiakkaan toimintakyvyn kuvaamisessa - käyttää yhtä kehitysvammaisen henkilön toimintakyvyn kuvaamiseen tarkoitettua menetelmää - toteuttaa toimintakyvyn arviointia asiakkaan kanssa.

Perheen ja läheisten kanssa toimiminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- ymmärtää perheen ja läheisten vaikutuksen ja merkityksen eri toimintaympäristöissä - ymmärtää moniammatillisen yhteistyön tarkoituksen ja tavoitteen toimintakyvyn arvioinnissa - toimii hyvässä ja ammatillisessa vuorovaikutuksessa kehitysvammaisen henkilön ja hänen perheensä ja läheistensä kanssa - huomioi asiakkaan läheisten havainnot toimintakyvyn arvioinnissa.

TUTKINNON SUORITTAJA OTTAA HUOMIOON YMPÄRISTÖN MERKITYKSEN KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN TOIMINTAKYVYN EDISTÄMISESSÄ.

Ympäristön merkityksen huomioon ottaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- havainnoi toimintaympäristössä (esim. asuinympäristö, työympäristö, vapaa-aika) seuraavia ominaisuuksia: fyysiset ja materiaaliset, sosiaaliset (normit, säännöt, roolit jne.), kulttuuriset (sisältää myös kielellisen ympäristön ja merkitykset), taloudelliset, ympäristössä käytettävät toimintatavat, sosiaaliset suhteet ja luontoympäristön - kuuntelee kehitysvammaisen henkilön omaa käsitystä ympäristön toimivuudesta - varmistaa toiminnallaan asiakkaalle mahdollisimman esteettömän, saavutettavan ja osallisuutta tukevan ympäristön - ottaa huomioon ympäristön havainnoinnissa yksilön elämänkulun vaiheen ja siihen liittyvät tarpeet - hyödyntää ympäristön havainnoissa moniammatillista asiantuntemusta - havainnoi ympäristön turvallisuutta ja turvattomuutta tuottavia tekijöitä - hyödyntää työssään ympäristön mahdollistamaa hyvinvointitekniologiaa asiakaslähtöisesti.

Toimintatapojen tunnistaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- kannustaa kehitysvammaista henkilöä tuomaan esille omia tapojaan ja tottumuksiaan - havainnoi kehitysvammaisen henkilön käyttämiä toiminta- ja suuntautumistapoja sekä tottumuksia yksilölliset erot huomioon ottaen oppimisessa ja tiedon soveltamisessa, erilaisissa tehtävissä ja niiden asettamisessa vaatimuksissa, kommunikoinnissa, liikkumisessa, itsestä huolehtimisessa, kotielämässä, vuorovaikutuksessa ja ihmissuhteissa, keskeisissä elämänalueissa sekä yhteiskunnallisessa ja yhteisöllisessä osallistumisessa (vrt. ICF 2001 -luokitus).

TUTKINNON SUORITTAJA HYÖDYNTÄÄ TYÖSSÄÄN OPPIMISEN JA OHJAAMISEN PERIAATTEITA JA MERKITYSTÄ ARJEN ITSENÄISEN ELÄMÄN TUKEMISESSA.

Oppimisen tukeminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- tuntee oppimiseen vaikuttavia tekijöitä eri ikävaiheissa - hyödyntää työssään tietoa erilaisista oppimisstrategioista ja -tavoista - ymmärtää oppimisen merkityksen itsenäisen elämän edellytyksenä - hyödyntää työssään tietoa motivaatioteorioista ja ymmärtää motivaation merkityksen oppimiselle - huomioi yksilöllisesti kehitysvammaisen henkilön tavan omaksua ja käyttää tietoa - hyödyntää arkipäivän tilanteita ja tiloja oppimisympäristönä - hyödyntää työssään tietoa sensomotorisen kehityksen merkityksestä kehitysvammaisten ihmisten oppimisessa - tukee oikeutta mahdollisimman itsenäiseen elämään ja oman elämän hallintaan - liittää opittavat asiat lähelle kehitysvammaisen henkilön omaa elämää, kokemusmaailmaa ja yksilöllisiä tarpeita - luottaa kehitysvammaisen henkilön oppimiskykyyn ja ymmärtää elinikäisen oppimisen merkityksen - tunnistaa oppimista estäviä tai haittaavia tekijöitä - käyttää monipuolisia keinoja uusien asioiden opettamisessa ja taitojen vahvistamisessa - tukee opittujen taitojen (esim. luku-, kirjoitus-, lasku- ja tietotekninen taito) ylläpitoa ja ohjaa hyödyntämään niitä arjessa - ohjaa sosiaalisissa tilanteissa toimimista ja mahdollistaa erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin osallistumisen.

Ohjaaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- tunnistaa yksilölliset ohjaustarpeet ja asettaa ohjaukselle tavoitteita - luo myönteisen ilmapiirin ja luottamuksellisen suhteen ohjattavaan - huomioi ohjaustilanteessa kehitysvammaisen henkilön todellisen iän, yksilölliset tarpeet ja ominaiset tavat oppia - tunnistaa yksilöllisesti kehitysvammaisen henkilön toimintakyvyn alueita, jotka vaikuttavat elämänhallintaan ja hyvinvointiin, kuten oppimiskyky, motoriset taidot, vuorovaikutustaidot ja kommunikaatio, sosiaalinen kanssakäyminen toisten kanssa, erilaisista haasteista selviäminen sekä poikkeava käyttäytyminen - ottaa huomioon fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ympäristön ohjaustilanteessa - käyttää ohjauksessa tilanteeseen sopivia menetelmiä - kunnioittaa kehitysvammaisen henkilön itsemääräämisoikeutta ohjaustilanteessa - varmistaa, että asiakas tulee ymmärretyksi ohjaustilanteessa - soveltaa ryhmäohjausta työmenetelmänä.

Sosiaalisen tuen tarjoaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- välittää sosiaalista tukea eri tavoin: emotionaalista tukea tunteiden ja kokemusten jakamiseen, konkreettista apua arjen sujumisen edistämiseksi ja tiedollista tukea esimerkiksi päätöksenteon tueksi - havainnoi sosiaalisen tuen tarvetta ja sen muutoksia - tukee aikuisuuteen kasvamisessa (kuten vastuullisuus, sukupuoli- ja seksuaalisuuteen liittyvät kysymykset) - välittää ja antaa yksilöllistä tukea ikääntymiseen liittyvissä muutoksissa - ottaa huomioon mahdolliset lisävammat tuen välittämisessä ja antamisessa - arvioi tuen tarvetta ryhmätilanteissa.

TUTKINNON SUORITTAJA OTTAA HUOMIOON MOTORISET TAIDOT, AISTIVAMMAT JA AUTISMIN KIRJON TOIMINTAKYVYN TUKEMISESSA.

Motoristen taitojen tukeminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	- ottaa yksilöllisesti huomioon motorisen kehitystason ja fyysiset mahdollisuudet - ottaa yksilöllisesti huomioon karkea- ja hienomotoriset taidot - ohjaa asiakasta apuvälineiden turvallisessa käytössä - toimii asiantuntijoiden laatimien ohjeiden mukaan arjen tilanteissa.

Aistivammoissa tukeminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• käyttää kuulovammaisen, aistimonivammaisen ja näkövammaisen ihmisen opastuksen menetelmiä ja keinoja yksilöllisistä tarpeista lähtien • hyödyntää työssään tietoa sensorisen integraation häiriöistä • tuntee joitakin sensorisen integraation harjoitteita sekä multisensorisia harjoituksia.

Liikuntavammoissa tukeminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• hyödyntää työssään tietoa liikuntavammaisuudesta ja CP-oireyhtymästä • järjestää ympäristön liikunnalle esteettömäksi • käyttää liikunnan ja muita apuvälineitä turvallisesti, asiakaslähtöisesti ja asianmukaisesti • havainnoi ja ottaa huomioon tuettavan henkilön tunteita, tarpeita ja toivomuksia • noudattaa terapioissa annettuja yksilöllisiä ohjeita arjen tilanteissa • tukee optimaaliseen omatoimisuuteen ja itsenäisyyteen.

Autismikirjon huomioiminen toimintakyvyn tukemisessa	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• tuntee autismikirjoon kuuluvien häiriöiden keskeiset piirteet • hyödyntää työssään tietoa autismikirjon häiriöistä ja niiden vaikutuksesta toimintakykyyn • ymmärtää suunnitelmallisuuden merkityksen toimintakyvyn tukemisessa • noudattaa arjessa yhteisesti sovittuja käytänteitä.

TUTKINNON SUORITTAJA TYÖSKENTELEE KEHITYSVAMMA-ALAN PALVELUISSA YKSILÖKESKEISEN SUUNNITTELUN JA TOIMINNAN PERIAATTEILLA.

Yksilökeskeinen suunnittelu	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• käyttää työssään yksilökeskeistä työotetta (havainnointi, suunnittelu sekä yhteistyö asiakkaan ja hänen verkostonsa kanssa) • käyttää työssään hyödyksi kokemusasiantuntijan osaamista • tuntee yksilökeskeisen suunnittelun tausta-ajattelun ja työvälineet • tunnistaa kehitysvammaisen henkilön vahvuudet ja voimavarat eri toimintatilanteissa ja huolehtii, että ne ovat käytössä arjen toimintatilanteissa • suunnittelee erilaiset arjen toimintatilanteet niin, että asiakkaan aktiivinen toimijuus ja osallisuus vahvistuvat • laatii suunnitelmat aina yhdessä asiakkaan kanssa • erittelee kehitysvammaisen henkilön ympäristöstä ja elämäntilanteesta, selviytymistaidoista ja tarpeista hankittuja tietoja eri tavoin ja kattavasti • toimii suunnitelmiin kirjattujen tavoitteiden mukaan • tunnistaa ja arvioi apuvälineiden, yksilöllisen tuen, kuntoutuksen ja hoidon tarpeet yhdessä kehitysvammaisen henkilön, hänen perheensä, läheistensä ja moniammatillisen työryhmän kanssa • huomioi toiminnassaan kehitysvammaisen henkilön ihmissuhteet, harrastukset ja kulttuuritarpeet • tunnistaa yksilöllisesti päivittäisen tuen, ohjauksen, hoidon ja huolenpidon tarpeen ja yksilölliset vaihtelut.

Asiakassuunnitelmien laadinta	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• tietää palveluiden ja hoidon suunnittelun lakisääteisen perustan • tekee yhteistyössä erilaisia asiakassuunnitelmia (mm. palvelu- ja hoitosuunnitelma, palvelu- ja tukisuunnitelma) ja päivittäisiä hoitotyön suunnitelmia • tietää oman tehtävänsä ja vastuunsa päivittäisten asiakassuunnitelmien laadinnassa • dokumentoi ja kirjaa tekemiänsä havaintoja vahvuuksia korostaen asiakas- tai hoitotyön suunnitelmaan • sitoutuu toimimaan yhteistyössä asiakkaalle laadittujen suunnitelmien mukaisesti • toimii asiakassuunnitelmia koskevien tietosuojamääräysten mukaan.

Palveluiden tunteminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• etsii tietoa ja tuntee kehitysvamma-alan palveluiden toimintaa ja tavoitteita • tekee erilaisia asiakassuunnitelmia (palvelu- ja hoitosuunnitelma, palvelu- ja tukisuunnitelma) ja päivittäisiä hoitotyön suunnitelmia • käyttää palveluissa käytössä olevia asiakaskohtaisia suunnitteluasiakirjoja ja tukee omalla toiminnallaan joustavaa ja saumatonta yhteistyötä palvelujen käytössä.

TUTKINNON SUORITTAJA ARVIOI JA KEHITTÄÄ AMMATTITAITOJAAN.

Ammattitaidon arviointi ja kehittäminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• arvioi omia havainnointitaitojaan • arvioi ja kehittää omia vuorovaikutustaitojaan • tuo omaa osaamistaan esille rakentavasti • toimii oma-aloitteisesti • pyytää ja ottaa vastaan ohjausta.

Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa aidoissa asiakas- ja työtilanteissa ja työympäristöissä toimimalla kehitysvamma-alalla.

Ammattitaidon osoittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittajan työskentelyssä tulevat esille tieto ja käytännön osaaminen kehitysvammaisen henkilön itsenäisen suoriutumisen ja toimintakyvyn havainnoinnista, tukemisesta ja arvioinnista. Arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota siihen, että tutkinnon suorittajan työskentelyssä lähtökohtana ovat kehitysvammaisen henkilön omat tarpeet, toiveet, valinnat ja toimintakyky.

Siltä osin kuin vaadittava ammattitaito ei tule esiin käytännön työtehtävissä, ammattitaidon osoittamista täydennetään muilla menetelmillä.

2.3. Vuorovaikutus ja kommunikointi

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- soveltaa tietoa vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin kehitysvaiheista ja tunnistaa nämä vaiheet kehitysvammaisella henkilöllä
- edistää kehitysvammaisen henkilön yksilöllistä vuorovaikutusta ja kommunikointia
- käyttää puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä sekä selkokielistä puhetta
- soveltaa tietoa aistien merkityksestä kehitysvammaisen henkilön vuorovaikutuksen tukemisessa.

Arviointi

TUTKINNON SUORITTAJA SOVELTAA TIETOA VUOROVAIKUTUKSEN JA KOMMUNIKOINNIN KEHITYSVAIHEISTA JA TUNNISTAA NÄMÄ VAIHEET KEHITYSVAMMAISELLA HENKILÖLLÄ.

Vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin kehitysvaiheiden huomioon ottaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• ymmärtää ihmisen fyysisen, psyykkisen, sosiaalisen ja kielellisen kehityksen • tunnistaa kehitysvamman vaikutuksia kasvun ja kehityksen eri vaiheissa • huomioi kehitysvammaisen henkilön kielen kehityksen vaiheen ohjauksessaan • tuntee kehitysvammaan liittyviä vammoja ja sairauksia ja niiden vaikutukset vuorovaikutukseen ja kommunikaatioon.

TUTKINNON SUORITTAJA EDISTÄÄ KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN YKSILÖLLISTÄ VUOROVAIKUTUSTA JA KOMMUNIKOINTIA.

Vuorovaikutuksen ja kommunikaation tukeminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• havaitsee ja tarkastaa pienetkin vuorovaikutusaloitteet • toimii vastavuoroisesti vuorovaikutus- ja kommunikaatiotilanteissa • on läsnä ja toimii kiireettömästi vuorovaikutustilanteissa • tunnistaa vuorovaikutustilanteissa olemuskielen ja ei-kielellisen viestinnän: ilmeet, eleet, liikkeet, asennot, etäisyydet, ääntelyt • mukauttaa toimintaympäristöä vuorovaikutusta ja kommunikaatiota tukeväksi ja ymmärtää esteettömän tiedonsaannin merkityksen • ymmärtää ja huomioi omien tunteidensa vaikutuksen vuorovaikutukseen ja kommunikointiin • mukauttaa ilmaisunsa asiakkaan kommunikointitaitoja vastaavaksi • ottaa huomioon kehitysvammaisen henkilön iän ja mielenkiinnon kohteet vuorovaikutustilanteissa • kunnioittaa eri kulttuurien viestintätapoja sekä huomioi kulttuuriset tekijät toiminnassaan • tukee ilmaisua silloin, kun kehitysvammainen henkilö ei saa itseään ymmärretyksi omalla ilmaisutavallaan.

TUTKINNON SUORITTAJA KÄYTTÄÄ PUHETTA TUKEVIA JA KORVAAVIA KOMMUNIKAATIOMENETELMIÄ SEKÄ SELKOKIELISTÄ PUHETTA.

Kommunikaatiomenetelmien tunteminen ja käyttäminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• havainnoi ja ottaa selvää kehitysvammaisen henkilön yksilöllisestä viestintätavasta • käyttää henkilöllä käytössä olevia ja tilanteeseen soveltuvia puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä (AAC) • ymmärtää selkokielen periaatteet ja hyödyntää selkokielen aineistoja • hyödyntää selkokielen puheen periaatteita omassa kommunikaatiossaan • tietää, mihin otetaan yhteyttä teknisten apuvälineiden hankinnassa, huollossa ja lisätiedon hankkimisessa • ohjaa tulkkaukspalveluiden hakemisessa ja käyttämisessä • hyödyntää tilanteeseen soveltuvia tieto- ja viestintäteknikan mahdollisuuksia vuorovaikutuksen tukena • ohjaa kehitysvammaista henkilöä hankkimaan ja käyttämään hyvinvointiteknologiaa, joka tukee hänen kommunikaatiotaan ja vuorovaikutustaan.

TUTKINNON SUORITTAJA SOVELTAA TIETOA AISTIEN MERKITYKSESTÄ KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMISESSÄ.

Aistien merkityksen huomioon ottaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• ymmärtää aistien merkityksen ja mahdollisuudet vuorovaikutuksessa • motivoi vuorovaikutukseen tarjoamalla erilaisia aistimuksia asiakkaalle sopivalla tavalla • huomioi toiminnassaan aistiherkkyydet, näkö- ja kuulovamman sekä muut aistivammat • luo sellaisen toimintaympäristön, joka houkuttelee myönteiseen vuorovaikutukseen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa aidoissa asiakas- ja työtilanteissa ja työympäristöissä toimimalla kehitysvamma-alalla.

Ammattitaidon osoittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittajan työskentelyssä tulee esille osaaminen kehitysvammaisen henkilön yksilöllisen vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin edistämisestä ja tukemisesta. Tutkintotilaisuudessa tutkinnon suorittaja käyttää tarkoituksenmukaisia menetelmiä kehitysvammaisen henkilön yksilöllisen vuorovaikutuksen ja kommunikaation tukena. Osaamisen osoittamisessa on keskeistä osallisuus- ja kansalaisuusajattelun ymmärtäminen ja sen näkyminen tutkinnon suorittajan työskentelyssä.

Siltä osin kuin vaadittava ammattitaito ei tule esiin käytännön työtehtävissä, ammattitaidon osoittamista täydennetään muilla menetelmillä.

2.4. Yhteistyö perheen ja läheisten kanssa

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- kohdata ja tukea erilaisia perheitä
- tukea kehitysvammaisen lapsen ja nuoren kasvua yhdessä vanhempien ja läheisten kanssa
- tukea aikuisen kehitysvammaisen henkilön perhettä ja ikääntyviä vanhempia
- tiedostaa moniammatillisen työn merkityksen kehitysvammaisen henkilön ja hänen perheensä kannalta ja toimia kehitysvamma-alan palveluverkostoissa
- arvioida omaa toimintaansa moniammatillisessa työympäristössä.

TUTKINNON SUORITTAJA KOHTAA JA TUKEE ERILAISIA PERHEITÄ.

Perheen kohtaaminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• on tietoinen erilaisista perherakenteista ja tunnistaa perheen elämänkaaren vaiheet • ymmärtää perheen voimavarojen ja elämäntilanteen yhteyden ja ottaa ne huomioon toiminnassaan • tukee läheisten roolia osana kehitysvammaisen henkilön elämää • tukee vanhemmuutta ottaen huomioon kehitysvammaisen henkilön iän ja kehityksen vaiheen sekä siihen liittyvät kysymykset • tunnistaa perheen elämänkaaren vaiheet • turvaa perheiden yksityisyyden • omaa valmiudet toimia eri kulttuureista tulleiden ja monikulttuuristen perheiden kanssa • tukee omalla toiminnallaan läheisten ja kehitysvammaisen henkilön keskinäistä yhteyttä.

TUTKINNON SUORITTAJA TUKEE KEHITYSVAMMAISEN LAPSEN JA NUOREN KASVUA YHDESSÄ VANHEMPIEN JA LÄHEISTEN KANSSA.

Kehitysvammaisen lapsen ja nuoren kasvun tukeminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• tietää ja toimii kasvatuskumppanuuden keskeisimpien periaatteiden mukaan ja tuntee käytössä olevat ohjaavat asiakirjat • tiedostaa perheiden erilaisuuden ja kohtelee perheitä tasavertaisesti • arvostaa vanhempien asiantuntemusta lapsen tai nuoren kasvussa ja hyödyntää sitä lapsen tai nuoren yksilöllisen kasvun tukemisessa • laatii lasta tai nuorta koskevat suunnitelmat yhteistyössä vanhempien kanssa • arvioi säännöllisesti hoidon, kuntoutuksen tai varhaiskasvatuksen suunnitelmia vanhempien ja työyhteisön kanssa • tukee ja ohjaa perhettä nuoren itsenäistymisessä ja kotoa poismuuttamisessa.

TUTKINNON SUORITTAJA TUKEE AIKUISEN KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN PERHETTÄ JA IKÄÄNTYVIÄ VANHEMPIA.

Aikuisen kehitysvammaisen henkilön vanhempien kohtaaminen ja tukeminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• huomioi ikääntyvien vanhempien tilanteen • ottaa huomioon läheiset ja muun lähipiirin perheen arjen apuna ja tukena • tukee perhettä kehitysvammaisen henkilön muuttotilanteessa • ohjaa perhettä ja sen jäseniä perheen jaksamista tukeviin palveluihin elämänkaaren eri vaiheissa.

TUTKINNON SUORITTAJA TIEDOSTAA MONIAMMATILLISEN TYÖN MERKITYKSEN KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN JA HÄNEN PERHEENSÄ KANNALTA JA TOIMII KEHITYSVAMMA-ALAN PALVELUVERKOSTOISSA.

Moniammatillinen toiminta kehitysvamma-alalla	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• ymmärtää, että kehitysvammainen ja hänen perheensä ja läheisensä ovat moniammatillisen työryhmän jäseniä • tunnistaa moniammatillisen yhteistyön esteitä ja toimii omalta osaltaan yhteistyötä edistävasti • tuntee kehitysvamma-alan palvelut ja yleisen palvelujärjestelmän perheiden tukemisessa ja hyvinvoinnin edistämisessä (kuten lastenneuvolat, avohuollon ohjaajat, kotihoidon ohjaus, kehitysvammahuollon sosiaalityöntekijät, kuntoutusohjaajat, tukiperheet) • ohjaa hakemaan varhaiskasvatukseen liittyviä palveluja • ohjaa koulupolkuun liittyvissä palveluissa • ohjaa tarkoituksenmukaisesti päivä- ja työtoiminnan palveluihin • tuntee sosiaali- ja terveyspalvelut, jotka tukevat aikuisen kehitysvammaisen perheenjäsenen vanhempien hyvinvointia.

TUTKINNON SUORITTAJA ARVIOI OMAA TOIMINTAANSA MONIAMMATILISESSA TYÖYMPÄRISTÖSSÄ.

Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• arvioi omaa toimintaansa moniammatillisen yhteistyön tekijänä kriittisesti ja realistisesti • hyödyntää saamaansa palautetta oman toimintansa kehittämisessä • arvioi yhteistyön toteutumista perheen ja moniammatillisen palveluverkoston kanssa sekä toiminnan kehittämistarpeita • arvostaa kaikkien moniammatillisessa verkostossa työskentelevien ammattitaitoa • tuo rakentavasti ja perustellusti esiin omaa asiantuntijuuttaan ja työtään kehittäviä näkökulmia.

Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa aidoissa asiakas- ja työtilanteissa ja työympäristöissä toimimalla kehitysvamma-alalla.

Ammattitaidon osoittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittajan työskentelyssä tulee esille yhteistyötaidot perheen ja moniammatillisen työryhmän kanssa. Tutkintosuorituksessa tulee ilmetä, että tutkinnon suorittaja osaa tukea yksilöllisesti perhettä ja perheen kehitysvammaista jäsentä palvelujärjestelmää tarkoituksenmukaisesti hyödyntäen. Osaamisen osoittamisessa on keskeistä kehitysvammaisen henkilön ja hänen perheensä kunnioittava ja arvostava kohtaaminen ja ohjaus perheen tarpeista lähtien.

Siltä osin kuin vaadittava ammattitaito ei tule esiin käytännön työtehtävissä, ammattitaidon osoittamista täydennetään muilla menetelmillä.

2.5. Sosiokulttuurinen työ kehitysvamma-alalla

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- ottaa työssään huomioon taiteen ja kulttuurin mahdollisuudet
- käyttää taiteellisia ilmaisukeinoja ja kulttuuria asiakastyössä
- käyttää sosiokulttuurisia menetelmiä kehitysvammaisen henkilön kanssa toimiessaan.

Arviointi

TUTKINNON SUORITTAJA OTTAA TYÖSSÄÄN HUOMIOON TAITEEN JA KULTTUURIN MAHDOLLISUUDET.

Taiteen ja kulttuurin hyödyntäminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• hyödyntää työssään taidetta ja kulttuuria hyvinvointia tukevana toimintana • käyttää taide- ja kulttuuritoimintaa asiakkaan itseilmaisun, kommunikaation ja vuorovaikutuksen välineenä • hyödyntää taiteen ja kulttuuritoiminnan mahdollisuuksia asiakkaiden yhteiskunnallisessa osallistumisessa • mukauttaa taide- ja kulttuuritoimintaa asiakkaiden saavutettavaksi.

TUTKINNON SUORITTAJA KÄYTTÄÄ TAITEELLISIA ILMAISUKEINOJA JA KULTTUURIA ASIAKASTYÖSSÄ.

Taiteellisten ilmaisukeinojen käyttäminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• rohkaisee asiakkaita etsimään taiteeseen ja kulttuuriin liittyviä kokemuksia • luo yhteisöllistä toimintaa taiteen ja kulttuuritoiminnan avulla • soveltaa taide- ja kulttuuritoimintaa asiakkaiden kiinnostuksen ja kulttuuritaustan mukaisesti • hyödyntää työssään asiakaslähtöisesti osallistavan taiteen mahdollisuuksia.

Sosiokulttuurisesti innostavan työtavan käyttäminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• tuntee sosiokulttuurinen innostaminen -käsitteen • edistää toiminnallaan asiakkaan mahdollisuuksia osallistua taide-elämyksiin ja kulttuuritoimintaan • tukee asiakkaan omaehtoista taidetoimintaa, voimavaroja ja luovuutta • tunnistaa asiakkaan lahjakkuuden ilmentymiä yhdessä läheisten ja työyhteisön kanssa • huomioi läheisten kokemuksia asiakkaan luovuudesta, kiinnostuksen kohteista ja taipumuksista • mahdollistaa eri aistikanavien kautta syntyviä tunnekokemuksia.

TUTKINNON SUORITTAJA KÄYTTÄÄ SOSIOKULTTUURISIA MENETELMIÄ KEHITYSVAMMAISEN HENKILÖN KANSSA TOIMIESSAAN.

Sosiokulttuuristen menetelmien käyttäminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• käyttää asiakaslähtöisesti sosiokulttuurisia toimintatapoja kehitysvammaisen henkilön toiminnallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistamiseksi, esimerkiksi joitain seuraavista: kuvataide, veisto, muovailu, musiikki, laulu, karaoke, bändisoitto, tanssi, liike, elokuva, luova kirjoittaminen, kirjallisuus, runous, tarinallisuus, draama, selkokirjallisuus, kuva-analyysi, valokuvaus, video • rohkaisee kehitysvammaista henkilöä kokeilemaan taiteen ja kulttuurin eri alueita ja luo toiminnalle kiireettömän ilmapiirin • käyttää valmiita taidetuotoksia yksilöllisiin taide- ja kulttuurielämyksiin, esimerkiksi elokuvat, musiikki, tanssi, kuvataide • käsittelee tilanteeseen sopivalla tavalla taide- ja kulttuurikokemuksia yhdessä kehitysvammaisten henkilöiden kanssa.

Verkostoituminen ja yhteistyö	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• verkostoituu ja tekee yhteistyötä sosiokulttuuristen menetelmien suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa • suunnitelee ja toteuttaa sosiokulttuurista toimintaa taloudelliset näkökohdat huomioon ottaen (esim. materiaalit, tilat, kuljetus).

Kulttuurikohteiden saavutettavuudesta huolehtiminen	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• huolehtii kulttuuri- ja taidetoiminnan saavutettavuudesta ja turvallisuudesta mm. seuraavien asioiden osalta, esteetön tiedotus ja ymmärtämisen huomioiminen (selkokieli, kuvat, symbolit, koskettaminen jne.), fyysisen ympäristön esteettömyys, kulkuväylien ja kulkureittien toimivuus, tapahtumissa ja tilaisuuksissa suunnistautuminen, esityksen saavutettavuus, näyttelyn saavutettavuus, saavutettavuus eri aistien avulla ja paloturvallisuus.

Oman toiminnan arviointi sosiokulttuurisen työn toteuttajana	
Tutkinnon suorittaja	
Hyväksytyn suorituksen kriteerit	• arvioi realistisesti omia vahvuuksiaan sekä ammatillisen kehittymisen haasteitaan sosiokulttuuristen menetelmien toteuttamisessa • ymmärtää kehittämistyön jatkuvuuden ja prosessinomaisuuden • ottaa palautetta vastaan ja on avoin uusien asioiden oppimiselle • on motivoitunut kehittämään omaa osaamistaan ja innostamaan sosiokulttuuriseen työskentelyyn myös työyhteisöään.

Ammattitaidon osoittamistavat

Tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa aidoissa asiakas- ja työtilanteissa ja työympäristöissä toimimalla kehitysvamma-alalla.

Ammattitaidon osoittamisessa on keskeistä, että tutkinnon suorittajan työskentelyssä tulee esille sosiokulttuurisen työskentelytavan toteuttaminen kehitysvamma-alalla. Tutkintotilaisuudessa tutkinnon suorittaja luo ympäristön, jossa kehitysvammaisella henkilöllä on mahdollisuus yksin tai ryhmän jäsenenä taiteellisiin ja luoviin peruskokemuksiin. Osaamisen osoittamisessa on keskeistä kehitysvammaisten ihmisten kanssa yhdessä tekeminen sekä heidän innostamisensa luovaan toimintaan ja yhteisöllisiin taide- ja kulttuurikokemuksiin.

Siltä osin kuin vaadittava ammattitaito ei tule esiin käytännön työtehtävissä, ammattitaidon osoittamista voidaan täydentää tutkinnon suorittajan laatimilla sosiokulttuurista työtä kuvaavilla dokumenteilla, joiden perusteella ammattitaito voidaan luotettavasti arvioida.

3. Tutkinnon ammattitaitovaatimukset ja osaamisen arviointi

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset määrittävät, mitä tutkinnon suorittajan tulee osata suorittaessaan kyseistä tutkinnon osaa. Tutkintotilaisuudessa osoitettava ammattitaito arvioidaan hyväksytyn suorituksen kriteerien mukaisesti. Ammattitaidon osoittamistavat määrittävät, mitä tutkinnon suorittaja tekee osoittaakseen ammattitaitonsa. Tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivat työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajat, joilla on riittävä suoritettavaan tutkintoon liittyvä ammattitaito ja riittävä perehtyneisyys arviointiin ja suoritettavan tutkinnon perusteisiin.

4. Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset

Kehitysvamma-alan ammattitutkinnon tutkintokohtaisista terveydentilavaatimuksista määrätään Opetushallituksen määräyksessä "Opiskelijan terveydentilaa koskevat vaatimukset ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa" (28/011/2015).

5. Liite. Tutkinnon kuvaus (ei sisälly määräykseen)

Kehitysvamma-alan ammattitutkinto

Tutkinnon perusteiden voimaantulopäivä 1.2.2017 (41/011/2016)

5.1. Tutkinnon muodostuminen

Kehitysvamma-alan ammattitutkinto muodostuu kolmesta pakollisesta tutkinnon osasta ja yhdestä valinnaisesta tutkinnon osasta. Pakolliset tutkinnon osat ovat Ammatillinen toiminta kehitysvamma-alalla, Toimintakyvyn ja oppimisen edistäminen sekä Vuorovaikutus ja kommunikointi. Valinnaiset tutkinnon osat ovat Yhteistyö perheen ja läheisten kanssa ja Sosiokulttuurinen työ kehitysvamma-alalla. Valinnaisena tutkinnon osana voi suorittaa myös tutkinnon osan sosiaali- ja terveysalan perustutkinnosta sen muodostumissääntöjen mukaisesti tai tutkinnon osan toisesta ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta.

5.2. Tutkinnon suorittaneen osaaminen

Kehitysvamma-alan ammattitutkinnon suorittaneella on laaja-alainen kehitysvamma-alan osaaminen. Hän tuntee kehitysvamma-alan palvelujärjestelmän sekä toimintaa ohjaavan arvoperustan, säädökset, määräykset ja toimintaperiaatteet sekä osaa soveltaa niitä ammattietiikkaa noudattaen alan erilaisissa asiakastilanteissa. Tutkinnon suorittaneella on vahva tietoperusta ihmisen kasvun ja kehityksen vaiheista ja kehitysvammaisuudesta. Hän osaa suunnitella ammatillista toimintaansa alan tehtävissä yhteistyössä asiakkaan, hänen läheistensä ja verkostojensa kanssa. Hän osaa työskennellä yksilökeskeistä toimintatapaa noudattaen, mahdollistaa asiakkaan omat valinnat ja päätöksenteon sekä tukea asiakkaan sosiaalista ja yhteiskunnallista osallistumista ja osallisuutta. Hän osaa edistää toiminnallaan asiakkaan terveyttä ja turvallisuutta sekä huolehtia työpaikallaan työsuojelusta ja omasta työhyvinvoinnistaan. Hän osaa edistää eri tavoin asiakkaan toimintakykyä ja tukea asiakkaan oppimista. Hän osaa edistää eri tavoin asiakkaan vuorovaikutusta ja kommunikointia arjen tilanteissa sekä käyttää puhetta korvaavia kommunikaatiomenetelmiä ja selkokieltä. Hän osaa käyttää laadunarviointimenetelmiä ja ohjata asiakasta arvioimaan toiminnan vaikuttavuutta. Tutkinnon suorittanut osaa arvioida ja kehittää toimintaansa kehitysvamma-alalla.

Tutkinnon suorittaneen valinnoista riippuen kehitysvamma-alan ammattitutkinnon suorittanut osaa ottaa toiminnassaan huomioon erilaiset perherakenteet, tukea perheitä vanhemmuudessa sekä toimia moniammatillisessa työympäristössä ja verkostoissa. Hän osaa ottaa työssään huomioon taiteen ja kulttuurin merkityksen ja käyttää asiakaslähtöisesti sosiokulttuurisia työmenetelmiä kehitysvamma-alalla.

5.3. Työtehtäviä, joissa tutkinnon suorittanut voi toimia

Kehitysvamma-alan ammattitutkinnon suorittanut voi työskennellä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimintaympäristöissä, joissa eri-ikäiset kehitysvammaiset ihmiset asuvat, opiskelevat, tekevät työtä tai ovat palveluiden käyttäjinä. Kehitysvamma-alan palvelurakenteet uudistuvat ja yksilöllistyvät. Työtä tehdään aikaisempaa enemmän moniammatillisissa ja monikulttuurisissa verkostoissa.

5.4. Tutkintotodistuksen antajan nimi ja asema

Tutkintotodistuksen antaa Opetushallituksen asettama tutkintotoimikunta.

5.5. Tutkinnosta päättävän kansallisen/alueellisen viranomaisen nimi ja asema

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetushallitus, opetus- ja kulttuuriministeriön alainen keskusvirasto

5.6. Tutkinnon taso (kansallinen tai kansainvälinen)

ISCED 3

5.7. Arvosana-asteikko/hyväksymisvaatimukset

Hyväksytty/hylätty

5.8. Jatko-opintokelpoisuus

Tutkinto tuottaa kelpoisuuden korkeakouluopintoihin.

5.9. Säädösperusta

Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 631/1998, asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta 812/1998

5.10. Tutkintotodistuksen voi säädösten mukaan saada seuraavilla tavoilla

Tutkinto suoritetaan osoittamalla tutkintotilaisuuksissa Opetushallituksen päättämissä tutkinnon perusteissa vaadittu ammattitaito. Tarvittaessa järjestetään tutkintoon valmistavaa koulutusta. Koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta.

5.11. Pohjakoulutusvaatimukset

Näyttötutkinnon suorittaminen on ammattitaidon hankkimistavasta riippumatonta. Tutkintoon osallistujalle ei ole asetettu muodollisia koulutusvaatimuksia.